

Sambedömning av nationella prov är kompetensutveckling

Författarna beskriver sambedömning som en utvecklande resa för lärarna i Mariestads kommun. Efter en start för några år sedan som inte togs emot helt positivt av alla har kompetensutvecklingen lett till att lärarna inte vill gå tillbaka till det tidigare ensamarbetet med att rätta och bedöma de nationella proven.

Att ha avsatt tid för att sitta ner tillsammans med kollegor och hjälpas åt med bedömningar borde vara en självklarhet, men vi vet att verkligheten oftast är en annan. I Mariestads kommun har sambedömning av nationella prov, NP, blivit en del av det kommunövergripande arbete som sker varje vår. Dagarna är fyllda med pedagogiska diskussioner, erfarenhetsutbyte och lärare som förkovrar sig i bedömning. Det är lärare som genomför NP i åk 3 (sv/sva, ma), åk 6 och åk 9 (sv/sva, ma, eng) som är berörda. Utöver de kommunala skolorna är även en av friskolorna med. Organisation och övergripande ansvar vilar på oss båda som är kommunens matematikutvecklare och det var vi som födde idén med samrättning.

Innan satsningen på sambedömning av NP, som drogs igång 2012, var Mariestads kommun liksom många andra kommuner med i den av regeringen initierade *Matematiksatsningen*. Vårt uppdrag som matematikutvecklare var att leda och bygga upp ett väl fungerande matematiknätverk som skulle sträcka sig genom hela grundskolan. Representanter från skolorna skulle träffas och diskutera bland annat kunskapsutveckling, undervisning och bedömning för att finna en röd tråd. Lärarna som var med i matematikprojektet hade nedsättning i tjänst och avsatt tid varje vecka för att kunna läsa forskning och sedan diskutera detta i sitt arbetslag. Projekt som dessa är möjliga att genomföra så länge det finns statliga pengar att söka, men det blir en utmaning att fortsätta då kostnaden hamnar på kommunen.

Ramböll som utvärderade vårt projekt gav oss en samlad bild av resultatet: Lärarna ville fortsätta att träffas och diskutera bedömning och framgångsfaktorer i undervisningen, men dittills hade endast ett begränsat samarbete och skapande av röd tråd inom kommunen startat. *Det hela har fungerat som en hjärtstartare, men nu behövs tydliga och samordnade grepp på varje enhet för att effekten ska bestå och automatiseras på alla plan.* Eftersom Lgr II var ny fanns det även stort behov av att diskutera läroplanens olika delar, kunskapskrav och hur vi skulle förhålla oss till dessa i vår undervisning. Samtidigt som nätverksträffarna fortsatte så funderade vi matematikutvecklare på hur vi kunde utveckla vårt arbete mot en röd tråd i kommunens matematikundervisning och använda oss av arbetsuppgifter som redan fanns i lärarnas ordinarie tjänst.

Kalla vindar

Idén om samrättning var född, grundskolechefen var positiv och nu kvarstod bara frågan om hur väl idén skulle tas emot på de enskilda skolorna. Vi var beredda på att bli ifrågasatta eftersom det kan vara en lång startsträcka för många när det är förändring och nya arbetssätt i sikte. Därför var det bra att vara två, vi fick vara varandras ledstänger om det skulle börja storma. Stormen uteblev men det blåste kalla vindar från en del lärare som inte alls var positiva till att prova nytt. Vi fick bland annat höra: *Det kommer att bli dubbelarbete eftersom jag måste rätta om proven när jag kommer hem och Varför skulle någon annan rätta bättre än mig, jag känner eleven och förstår vad den menar?*

För att få mandat att genomföra detta nya arbetssätt besökte vi ledningsgruppen och presenterade syfte och mål för rektorerna som antog vår idé och ställde sig bakom arbetet. Syfte och mål med samrättning:

- ◇ kompetensutveckling för lärarna
 - föra undervisningen mot Lgr II:s mål
 - utveckla en mer likvärdig bedömning med högre kvalitet
 - skapa ett gemensamt synsätt på bedömning och undervisning
 - lyfta goda undervisningsmetoder och lära av varandra
- ◇ tidseffektivt – sparar den enskilda lärarens arbetsbörda och arbetstid
- ◇ bevara och öka samarbetet i kommunen.

När vi började förändra det traditionella rättningsarbetet av NP smygstartade vi med åk3 och åk6. De flesta skolor hade tidigare gjort så att den undervisande läraren ansvarade för att rätta sina egna elevers prov. Detta skedde inte endast på den reglerade arbetstiden utan många lärare tog även sena kvällar, helger och lov till hjälp för att få tiden att räcka. Det var ett tungt arbete som vilade på den enskilde läraren som hade "oturen" att ha en klass som genomförde NP. Vi är säkra på att alla gjorde sitt bästa och rättade på vad de själva tyckte var ett objektiva sätt, men vi var nu rustade för att påbörja en förändring som skulle utvecklas till bättre samsyn kring bedömning.

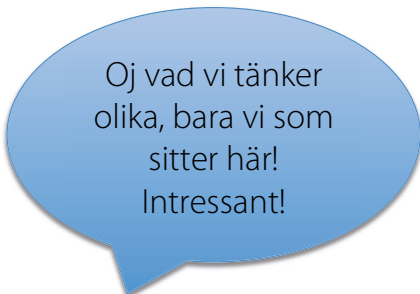
Övning i att bedöma

Arbetslagen på skolorna fick information om att alla skulle byta prov med en annan skola, att all rättning var hela arbetslagets angelägenhet och därför skulle man hjälpas åt. För att lärarna skulle känna sig förberedda inför rättningen arbetade alla arbetslag med Skolverkets bedömarträning innan det var dags att byta prov med kollegorna från en annan skola. I informationen stod det bland annat vilken skola man skulle byta prov med, när proven skulle vara tillbaka och att vi skulle återsamlas på en kommungemensam dag för att diskutera svårbedömda elevsvar. När det var dags för den kommungemensamma dagen för åk 6 fick lärarna även träffa Marie Thisted och Susanne Strand från PRIM-gruppen, som vi bjudit in för att de skulle berätta om sitt arbete med NP. Marie och Susanne fick i sin tur ta del av våra upplevelser av hur svårt det kan vara att bedöma vissa elevsvar – trots bedömningsanvisningar och elevexempel. Vi är övertygade om att vi hade ett stort utbyte av varandra denna dag. Den kommungemensamma dagen innehöll även en mindre analys som innefattade styrkor och svagheter som vi sett samt diskussioner om sådant som lärarna hade upptäckt i samband med rättningen. Många synpunkter kom även kring genomförandet av rättningen. Det hade inte fungerat med hämtning och lämnning av prov mellan skolorna och många önskade att vi skulle ha en central

rättningsgrupp i kommunen istället. Det hade tagit enormt mycket tid för en del skolor där de hade rättat varenda uppgift tillsammans och den synpunkten som hördes högst var: *Det är bättre att rätta sina egna elevers prov, men att ta hjälp av arbetslaget. Poängbedömningen skiljer sig marginellt så det är onödigt att byta prov!*

Positiva effekter

Det fanns också positiva effekter av att inte rätta sina egna elevers prov. Samarbetet hade stärkts, det hade varit givande diskussioner i arbetslaget om hur vi såg på bedömning, det upplevdes skönt att inte rätta sina egna elevers prov och lärarna fick chans att se nivån på andra skolor. Skolverkets stödmaterial *Sambedömning i skolan* bekräftar att det är viktigt för sambedömningsprocessen att lärarna deltar i samrättning i flera sammanhang, både inom den egna skolan och med lärare från andra skolor. Vi ansvariga tog till oss av lärarnas tankar och började fundera på hur upplägget i Mariestad kunde utvecklas. Den avslutande reflektionen av dagen var att vi fortfarande inte kunde jämföra resultat eftersom rättningsarbetet och tolkningen av bedömningsanvisningarna sett så olika ut. Utifrån detta utformade vi ett grundkoncept som vi har utgått ifrån sedan 2013 och därefter försökt att utveckla och finjustera från år till år.

Oj vad vi tänker olika, bara vi som sitter här!
Intressant!

Rättningsgruppen kan ta egna beslut

Grovplaneringen startar redan i augusti då vi skickar ut ett kalendarium med förberedelser, provdatum och rättningsdagar. Skolorna meddelar oss vilka lärare som kommer till rättningsdagarna så att vi kan dela in dem i rättningsgrupper. Vår tanke är att lärarna specialiserar sig på ett delprov, har jag exempelvis fått i uppdrag att jag ska rätta delprov B så läser jag in mig på detta, lusläser bedömningsanvisningarna, studerar de elevexempel som finns, osv. Sedan rättar B-gruppen alla kommunens B-prov i den årskursen. På så sätt kan vi faktiskt jämföra resultaten skolorna emellan. Uppstår det tveksamheter tar gruppen ett eget beslut. Vi ser också till att det finns erfarna lärare i varje grupp, att det från år till år alterneras vilket delprov var och en rättar och vilka kollegor som ingår i gruppkonstellationen, allt för att det ska vara en kompetensutveckling för alla lärare. På så sätt har de flesta varit med och rättat och vi får hög spridningseffekt kring kompetensutveckling i bedömning. Detta leder till att det blir lättare för lärarna att fortsätta med bedömningsdiskussioner på den egna skolan och lärarna har bekräftat att det blir mer naturligt att sambedöma även i andra sammanhang. Om vi prioriterat att använda en central rättningsgrupp i kommunen hade inte den enskilde lärarens kompetens utvecklats.

Kommungemensam sambedömning

Vi har valt att vara på kommunhuset under sambedömningsdagarna. Vi har upplevt att rättningsarbetet blir effektivare och mer fokuserat än om vi är på våra ordinarie arbetsplatser där det lätt blir att "jag ska bara ...".

Alla prov som lärarna har med sig till kommunhuset är helt oidentifierade och läggs i korgar uppmärskade med respektive delprov. Vi räknar alla delprov och antecknar hur många prov varje skola har lämnat in. Orsaken till detta är

att ett år trodde vi att vi hade tappat bort ett prov och letade och letade men det visade sig sedan att detta prov låg kvar på lärarens skrivbord.

Antal	Åk 3	Åk 6	Åk 9
Skolor	12	12	2
Lärare	22	22	13
Elever	ca 240	ca 240	ca 180
Rättningsdagar	1	1 1/2	2

När alla prov är räknade och blandade inleder vi med en gemensam uppstart där vi utgår från förra årets resultat så som provbetyg, jämförelser mellan pojkar och flickor, styrkor i elevsvaren och svagheter som behöver utvecklas i undervisningen. Detta gör att alla är uppdaterade på vad vi behöver vara extra uppmärksamma på under årets rättning.

Rättningsgrupperna samlas och varje grupp startar med att diskutera bedömningsanvisningarna och läser de frågor som vi matematikutvecklare vill ha svar på. Vi har blivit bättre på att skriva mer riktade analysfrågor som är kopplade till förmågorna, som i exemplet nedan, eftersom det underlättar för oss i vårt kommande analysarbete.

Tidigare år har vi upplevt att eleverna har varit osäkra på *hur* de ska redovisa sina beräkningar av tidsskillnad. På vilka olika nivåer har våra elever visat sin kommunikationsförmåga i år? (Samla elevexempel från olika nivåer.)

I praktiken

Rättningen går rent praktiskt till så här:

1. gruppen diskuterar uppgift 1 och rättar några elevers svar gemensamt
2. lärare rättar enskilt, de elevsvar som behöver diskuteras läggs åt sidan
3. när gruppen gått igenom samtliga svar på fråga 1, diskuteras de tveksamheter som har uppstått
4. gruppen gör en sammanställning av uppgiften
5. gruppen diskuterar uppgift 2 och så börjar processen om.

Samrättning innebär alltså inte att alla rättar alla frågor gemensamt. Inför rättningen har lärarna diskuterat igenom vad och hur bedömningen ska göras. Tveksamheter kan bero på att det inte finns liknande elevlösningar i bedömningsanvisningarna och då tar gruppen ett eget beslut. Fördelen med detta är att vi vet att alla kommunens elevsvar har fått en rättvis bedömning sinsemellan. Då alla prov är rättade får varje grupp förtydliga sina svar på de frågor som de har besvarat under rättningsarbetet och lyfta vilka delar som har gått bra och vilka utvecklingsområden som vi står inför. Gruppen skriver även ner eventuella rättningsbeslut som de har tagit när det varit tveksamheter. Varje grupp redovisar sedan för övriga lärare då vi återsamlas och diskuterar undervisning. Proven sorteras därefter klassvis och när lärarna går hem från dagen är allt rättat och bokfört på vår digitala lärplattform.

Uppföljning av resultat

En del av vårt uppdrag som matematikutvecklare är att sammanställa resultatet för varje årskurs och presentera en analys för ledningsgruppen. Där framgår det vilka kommunövergripande styrkor och svagheter i undervisningen som vi sett under samrättningen. Vi har tydligt kunnat se att lärare har blivit mer medvetna om sin undervisning eftersom lärarna har gått från att säga *Eleverna har svårt för eller kan inte ...* till *Hur kan vi utveckla vår undervisning så att eleverna ges möjlighet till att lära sig detta?*

Rektorerna ansvarar för att de arbetar vidare med vår analys på respektive enhet och att varje skola även tittar djupare på sitt egna resultat. Detta är en viktig komponent i det årliga kvalitetsarbetet där vi tycker att NP ger en bra bild av hur undervisningen har fungerat och kan ligga till grund för vad som behöver utvecklas på just den enheten. För att inte analyserna ska glömmas bort så har vi matematikutvecklare ett viktigt uppdrag, vi följer upp dessa för åk 3, 6 och 9 i vår nätverksgrupp och fortsätter diskutera hur vi ska förbättra undervisningen.

Utmaningar och utvecklingsområden

En utvecklingsmöjlighet som vi fortfarande jobbar med är att få in fler lärare som är med och rättar på stadier där de inte själva undervisar, exempelvis att lärare i åk 9 är med och rättar proven för åk 6. Vi kan se stora fördelar med detta då lärarna får syn på progressionen mellan stadierna och ser elevexempel på E, C och A-nivå. De får redan då en inblick i vilka kunskapsområden som är befästa och vilka utvecklingsområden som behöver repeteras. Problemet som vi brottas med är att lösgöra lärare ur deras ordinarie verksamhet då de har ett pressat schema med NP som ska genomföras på den egna enheten. Vi diskuterar även hur vi ska täcka upp för personal som är på samrättning så att våra elever får kvalitet i sin undervisning när deras ordinarie lärare är borta.

Som avslutning på vårt arbete kring NP skickar vi synpunkter till Skolverket och PRIM-gruppen. Vi har bland annat diskuterat med dem varför B+C-provet i åk 9 har gemensam tid och att den är alldeles för snålt tilltagen. Det är synd att högpresterande elever inte hinner visa välutvecklade lösningar eller hinner kontrollräkna. Det hade även underlättat för rättningsarbetet om eleverna hade skrivit sina lösningar direkt i proven för då hade vi kommit ifrån alla lösblad. Vi vill också att eleverna tydligt ska kunna se vilken förmåga som testas på varje uppgift och på vilken nivå.

Samrättningen av de nationella proven har varit en utvecklande resa som fortfarande pågår. Trots att vi blev ifrågasatta i början och det var en lång startsträcka är vi nu stolta och nöjda över utvecklingen och lärarna uttrycker själva att de inte vill tillbaka till ensamarbetet med rättningen. I och med att vi diskuterar och genomför bedömning tillsammans, delar med oss av goda undervisningsmetoder och lägger fokus på förmågorna i Lgr 11 blir samrättningen givande kompetensutvecklingsdagar för lärarna i Mariestads kommun. ■